

11

Toerisme & recreatie

Auteurs

Magda Monballyu ¹
Elien Van Den Driessche ¹
Hans Pirlet ²

Lectoren

Griet Geudens ³
Els Lowyck ³
Dries Bonte ⁴

¹ Westtoer

² Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

³ Toerisme Vlaanderen

⁴ Universiteit Gent

Te citeren als:

Monballyu, M., Van Den Driessche, E., Pirlet, H., 2013. Toerisme & recreatie. In: Lescauwae, A.K., Pirlet, H., Verleye, T., Mees, J., Herman, R. (Eds.), Compendium voor Kust en Zee 2013: Een geïntegreerd kennisdocument over de socio-economische, ecologische en institutionele aspecten van de kust en zee in Vlaanderen en België. Oostende, Belgium, p. 221-230.

Veel kustregio's in de Noordoost-Atlantische regio zijn populaire vakantiebestemmingen. Sinds de jaren '90 is het aantal toeristen in deze regio gradueel toegenomen van 100 miljoen in 1998 tot 146 miljoen in 2007 (*OSPAR QSR 2010*¹⁹⁸⁸¹⁷). De Belgische kust was in 2011 goed voor 5.715.223 aankomsten en 32.554.895 overnachtingen (*tendrapport Kust 2006-2011*²²⁵³⁷⁶). In 2010 was de kust goed voor 60,7% van de aankomsten (exclusief tweede verblijfstoerisme) en 80,8% (exclusief tweede verblijfstoerisme) van de overnachtingen in de provincie West-Vlaanderen (*toerisme kerncijfers Provincie West-Vlaanderen 2011*²²⁵³⁸²). Op piekmomenten stijgt het aantal mensen aan de kust heel sterk en komen er bovenop de 215.000 inwoners zowat 210.000 dagtoeristen en ongeveer 300.000 verblijfstoeristen bij. Er worden tijdens dergelijke momenten in de 4 km brede kuststrook bevolkingsdichtheden gehaald van ongeveer 2.830 personen per km², hetgeen vergelijkbaar is met de dichtheden in belangrijke Vlaamse stedelijke gebieden zoals Antwerpen (*strategisch beleidsplan voor toerisme aan de kust 2009-2014*²¹⁶⁸³⁵).

In het hinterland waren de toeristisch-recreatieve regio's van het Brugse Ommeland en de Westhoek in 2010 samen goed ongeveer 470.000 aankomsten en meer dan 1,1 miljoen overnachtingen (*tendrapport Brugse Ommeland 2006-2011*²²⁵³⁷⁵, *tendrapport Westhoek 2006-2011*²²⁵³⁷⁷). Hierbij moet evenwel vermeld worden dat de grenzen van deze regio's zich verder uitstrekken dan de hinterlandgemeenten (de strategische beleidsplannen voor toerisme en recreatie in *het Brugse Ommeland 2004-2008*²²⁵³⁷¹ en *de Westhoek 2008-2013*²²⁵³⁷³).

11.1 Beleidscontext

Gezien de Kust een macroproduct vormt binnen het Vlaamse toerisme, maar als zodanig volledig gelegen is in de provincie West-Vlaanderen werd beslist om een bovenlokaal beleidsplan (*strategisch beleidsplan voor toerisme aan de kust 2009-2014*²¹⁶⁸³⁵) gezamenlijk door 'Toerisme Vlaanderen', dat onder voogdij staat van de Vlaams minister voor toerisme (Vlaams niveau, *beleidsnota toerisme 2009-2014*)²¹⁴⁶⁷⁵, en *Westtoer* (provinciaal niveau) op te stellen. Het beleid voor de regio's Westhoek en het Brugse Ommeland werd uitgestippeld op provinciaal niveau door *Westtoer* in de strategische beleidsplannen voor toerisme en recreatie van *het Brugse Ommeland 2004-2008*²²⁵³⁷¹ en *de Westhoek 2008-2013*²²⁵³⁷³.

Om het beleid te ondersteunen, maakt de Vlaamse regering en haar minister voor toerisme, in het kader van *het Impulsprogramma Kust (sinds 2010)* (meer informatie: *nota aan Vlaamse regering*²²⁵⁴⁹⁶, voorheen het Kustactieplan I (1997-2002), II (2000-2004) en III (2005-2009)), geld vrij om bepaalde kustgerelateerde projecten te financieren. Verder werd ook een permanent meet- en monitoringsysteem ontwikkeld (KiTS, Kust-Indicatoren-Toeristisch-Statistisch) dat drie maal per jaar cijfers uitbrengt met betrekking tot de toeristische activiteiten aan de kust. De cijfers worden jaarlijks verzameld en gebundeld in een tendrapport (*tendrapport Kust 2006-2011*²²⁵³⁷⁶). Meer informatie over de sectorale wetgeving rond toerisme kan gevonden worden op de website van *Toerisme Vlaanderen* en de kustcodex, *thema toerisme en recreatie*.

De beleidslijnen inzake de openluchtrecreatie in de kustzone worden geschetst in *het strategisch beleidsplan openluchtrecreatie voor de Provincie West-Vlaanderen 2009-2018*²²⁵³⁷². Het juridische kader van de recreatie- en sportactiviteiten aan de kust werd uitgebreid uitgewerkt in de kustcodex (*thema's toerisme en recreatie, kustzonebeheer en lokale wetgeving*) en wordt eveneens aangehaald door *Deraus (2005)*⁷⁸³⁰⁰ en *De Wachter & Volckaert (2005)*⁷⁸³⁰² (*GAUFRE project BELSPO*). Voor de waterrecreatie aan de kust is het KB van 4 augustus 1981 van belang betreffende het Politie- en Scheepvaartreglement voor de Belgische territoriale zee, kusthavens en stranden (meer informatie: *website FOD Mobiliteit oplijsting vaarregels*). Verder leggen ook de *wet van 20 januari 1999* en bijhorende uitvoeringsbesluiten een aantal beperkingen op aan de recreatie in mariene beschermde gebieden. De regelgeving voor de pleziervaart en de waterrecreatie op de waterwegen wordt behandeld door het *DG Maritiem Vervoer* (FOD Mobiliteit en Vervoer) en komt aan bod in volgende documenten: *Vademecum van de pleziervaart in België (2011)*²²⁵³⁸⁰, *De pleziervaart op de bevaarbare waterwegen in Vlaanderen (2011)*²²⁵³⁸⁰ en *Wijzer op het water (2010)*¹⁹⁸⁴⁵⁸. Verder is voor het baden aan de kust de Europese richtlijn betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit (2006/7/EG) van belang die de normen aangeeft waaraan de zwemwaterkwaliteit dient te voldoen (meer informatie: *De nieuwe zwemwaterrichtlijn, VMM 2006*¹²⁷¹⁰⁸).

11.2 Ruimtegebruik

Het ruimtegebruik voor toerisme en recreatie wordt in de eerste plaats gestuurd door de ruimtelijke planning (zie ook thema Sociale en economische omgeving). Instrumenten als de ruimtelijke structuurplannen, ruimtelijke

uitvoeringsplannen (RUP) en verordeningen op Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau, geven de mogelijkheden aan van de toekomstige toeristisch-recreatieve ontwikkelingen van een bepaalde ruimte.

In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (*RSV*) wordt de Kust geïdentificeerd als een stedelijk netwerk dat structuurbepalend is op Vlaams niveau. Omwille van de toeristisch-recreatieve voorzieningen wordt de Kust eveneens erkend als een toeristisch-recreatief netwerk waarvoor een beleid op Vlaams niveau moet uitgewerkt worden (dit is echter nog niet gebeurd). Verder is voor het toerisme ook de selectie in het *RSV* van Oostende en Brugge als regionaal stedelijke gebieden en Blankenberge en Knokke-Heist als kleinstedelijke gebieden van belang aangezien deze afbakening gevolgen heeft voor de mogelijke hoogdynamische functies die in de kustregio kunnen worden ontwikkeld. Om input te kunnen geven bij een grote herziening voor het *RSV* van 2011, liet Toerisme Vlaanderen de studie *Ruimte voor Toerisme en Recreatie in Vlaanderen (WES, 2007)*¹¹⁹²⁹⁵ opmaken waarin de vraag naar ruimte voor de verschillende aspecten van toerisme en recreatie wordt aangegeven. Naast het *RSV* zijn de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (GRUPs) raadpleegbaar op: www.ruimtelijkeordering.be.

De Vlaamse overheid is eigenaar van nagenoeg alle stranden. Afdeling Kust verleent concessies voor het uitbouwen, onderhouden en exploiteren van de jachthavens langs de Vlaamse kust ter bevordering van de waterrecreatie en –sport ([website afdeling Kust](#)). Afdeling Kust staat eveneens in voor de strand- en zeedijkconcessies in overleg met gemeentebesturen, andere openbare besturen, nutsmaatschappijen, aannemers, particulieren, etc. ([website afdeling Kust](#)).

In het ruimtelijk structuurplan van de Provincie West-Vlaanderen (*PRS-WV*) (momenteel in herziening) werden belangrijke bovenlokale beleidslijnen voor de Kust geformuleerd. Hierbij werden diverse badplaatsen geselecteerd als ‘kusthoofddorpen’ met mogelijkheden tot ontwikkeling onder specifieke randvoorwaarden en werd de opmaak van een actieplan voor de Koninklijke Baan (N34) voorzien (meer informatie: [Waarheen met de Koninklijke Baan? 2008](#)²¹⁴⁸¹⁸). In het *PRS-WV* werden eveneens openlucht recreatieve groene domeinen, pretparken en toeristisch-recreatieve lijnelementen (waterlopen, spoorwegbeddingen, dijken en wegeninfrastructuur) vastgelegd. Daarnaast werden 3 strategische projectgebieden geselecteerd waar toerisme en recreatie een belangrijke plaats moeten krijgen (*PRS-WV, strategisch beleidsplan voor toerisme aan de kust 2009-2014*²¹⁶⁸³⁵), namelijk de IJzermonding in Nieuwpoort (*geïntegreerde gebiedsgerichte projecten, meer dan een experiment 2007*²²⁵³⁶⁶), het gebied ten oosten van Blankenberge (*Plan-MER voor publieke consultatie 2011*²²⁵⁴⁹⁷) en het gebied ten zuiden van het station in Knokke (*Toelichtingsnota afbakening van het structuurondersteunend kleinstedelijk gebied Knokke-Heist 2010*²²⁵⁵⁰⁰). Verder zijn ook de *provinciale RUPs* en (in het bijzonder de provinciale RUPs voor strand en dijk) van groot belang voor het ordenen van het toeristisch-recreatief functioneren van elk plangebied in de kustzone.

Op gemeentelijk niveau zijn processen aan de gang waarbij nieuwe mogelijkheden voor toerisme en recreatie gecreëerd worden binnen de gemeentelijke structuurplannen, met meer detaillering van de mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen voor toerisme en recreatie op lokaal vlak in de uitvoeringsplannen.

11.3 Maatschappelijk belang

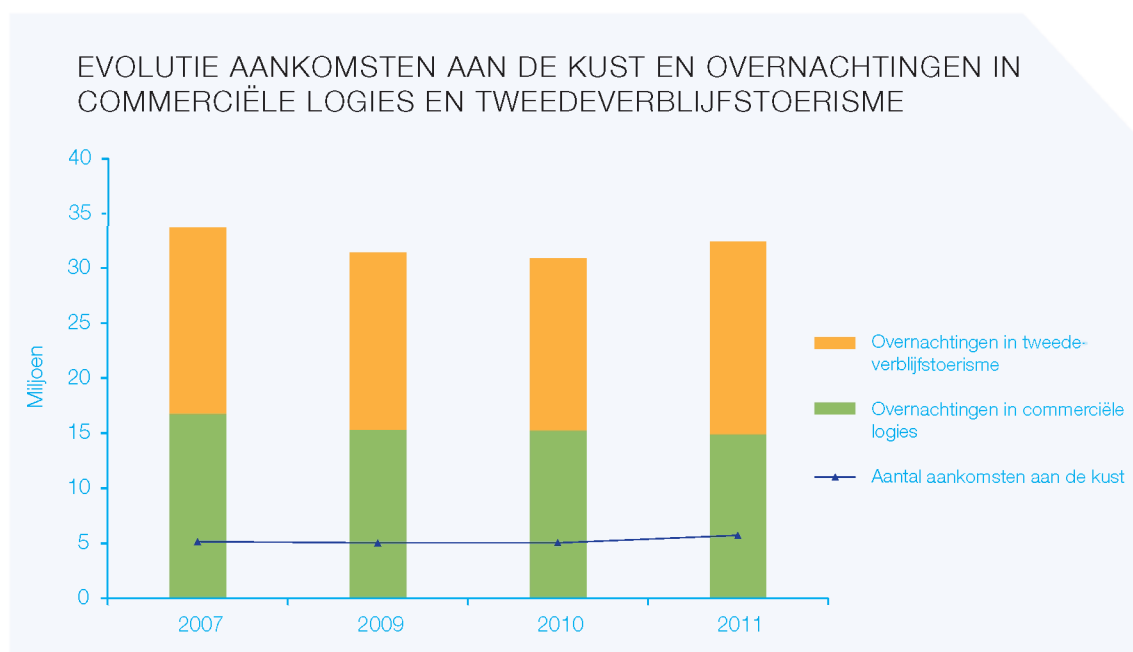
11.3.1 Kusttoerisme

De toeristisch-recreatieve sector is van cruciaal belang voor de economie aan de kust. In 2011 waren in het verblijfstoerisme 5.715.223 aankomsten aan de kust, goed voor in totaal 32.554.895 overnachtingen (inclusief jachthavens) (zie tabel 1 en figuur 1). Hierbij wordt 45,8% ingenomen door commercieel logies, 53,8% door tweedeverblijfstoerisme en 0,5% door ligplaatsen in jachthavens. Daarnaast kwamen er in 2011 aan de Kust 19.131.095 dagtoeristen aan (*tendrapport Kust 2006-2011*²²⁵³⁷⁶, meer informatie: studie *Vakantieganger in commercieel logies aan de Kust in 2011*²²⁵³⁷⁸, *Callens 2010*²¹⁴⁶⁷⁶).

De geregistreerde directe omzet in de horeca en detailhandel aan de kust bedroeg in 2010 respectievelijk 651 miljoen euro en 1,3 miljard euro (Bron: FOD-Financiën (BTW-databank) in *tendrapport Kust 2006-2011*²²⁵³⁷⁶). De directe bestedingen die gegenereerd werden uit het verblijfstoerisme enerzijds (commercieel logies, tweedeverblijfstoerisme en ligplaatsen in jachthavens) en het dagtoerisme anderzijds liepen in 2011 op tot meer dan 2,8 miljard euro (zie tabel 2 en figuur 2). Hierbij vertegenwoordigde het verblijfstoerisme 2,2 miljard euro van de directe bestedingen en het dagtoerisme 659,9 miljoen euro (*tendrapport Kust 2006-2011*²²⁵³⁷⁶, meer informatie: studie *Vakantieganger in commercieel logies aan de Kust in 2011*²²⁵³⁷⁸, *Callens 2010*²¹⁴⁶⁷⁶). De directe omzet in de bouwsector vanwege de bouw van tweede verblijven bedroeg 367 miljoen euro in 2007 (*IDEA consult 2009*¹³⁵⁴⁴⁶).

Tabel 1. De aankomsten en overnachtingen (exclusief jachthavens) in 2011 aan de kust naar logiesvorm (*tendrapport Kust 2006-2011* ²²⁵³⁷⁶).

	AANKOMSTEN (2011)		OVERNACHTINGEN (2011)	
Commerciële logies (vakantiewoningen, hotels, campings, vakantiecentra en vakantieparken)	2.768.244	48,4%	14.906.445	46,0%
Tweedeverblijfsgebruik vakantiewoningen	2.334.913	40,9%	13.929.317	43,0%
Tweedeverblijfsgebruik vaste standplaats op campings	612.066	10,7%	3.568.943	11,0%
Totaal	5.715.223		32.404.705	

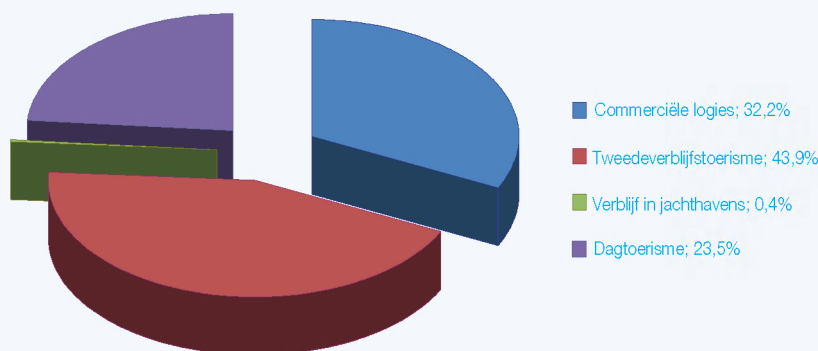
Figuur 1. Evolutie van aankomsten in commerciële logies, tweedeverblijfsstoerisme en overnachtingen aan de kust (*tendrapport Kust 2006-2011* ²²⁵³⁷⁶).

De activiteiten van de Belgen tijdens daguitstappen (onder meer naar de kust) werden in meer detail bekeken in het *pilootonderzoek naar daguitstappen van de Belg (2010-2011)* ²²⁵⁴⁹³. Hieruit blijkt dat het merendeel van de daguitstappen naar de kustregio ingegeven is door een bezoek aan zee, strand of duinen (76,6%), gevolgd door pretparkbezoeken (7,8%), sightseeing (2%) en andere activiteiten zoals wandeltochten, gastronomie, shopping, evenementen, musea, etc. Volgens het *tendrapport Kust 2006-2011* ²²⁵³⁷⁶ waren er in 2011 25 watersportclubs en 12 jachtclubs (3.356 ligplaatsen) aan de kust waarbij de bestedingen in jachthavens opliepen tot 12,5 miljoen euro en de

Tabel 2. De directe bestedingen uit kusttoerisme naar type toerisme in 2011 (*tendrapport Kust 2006-2011* ²²⁵³⁷⁶).

TYPE TOERISME	DIRECTE BESTEDINGEN VAN DE TOERISTEN IN MILJOEN EURO	PERCENTAGE
Commerciële logies	914,6	32,2
Tweedeverblijfsstoerisme	1.248,5	43,9
Verblijf in jachthavens	12,5	0,4
Dagtoerisme	668,8	23,5
Totaal	2.844,4	100

TOTALE DIRECTE BESTEDINGEN UIT KUSTTOERISME NAAR TYPE TOERISME IN 2011

Figuur 2. Totale directe bestedingen uit kusttoerisme volgens type toerisme in 2011 (*tendrapport Kust 2006-2011* ²²⁵³⁷⁶).

huur van sportmateriaal tot 12,8 miljoen euro. De economische baten van de recreatie- en sportactiviteiten aan de kust (zonder indirecte effecten) werden eveneens opgelijst door *De Wachter & Volckaert (2005)* ⁷⁸³⁰² (*GAUFRE project BELSPO*). In het *SEACo project* (2011-2014), zal het economische belang van de jachthavens verder onderzocht worden.

Volgens cijfers van de studiedienst van de Vlaamse regering (op basis van gegevens van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ)) bedroeg in 2010 de totale tewerkstelling van loontrekkenden in toeristische bedrijfstakken aan de kust 11.253 jobs. De tewerkstelling van zelfstandigen en helpers aan de kust liep op tot 2.286 jobs (*Weekers 2013* ²²⁵⁴⁹⁶). Volgens een andere studie wordt de directe en indirecte werkgelegenheid als gevolg van het toerisme aan de kust in 2011 geschat op meer dan 42.000 voltijdse equivalenten (waarbij uitgegaan wordt van 1 miljoen omzet = 10 directe voltijdse equivalenten en 5 indirect voltijdse equivalenten) (*toerisme kerncijfers Provincie West-Vlaanderen 2011* ²²⁵³⁸²). De werkgelegenheid in de bouwsector ten gevolge van het tweede verblijftoerisme werd in 2007 geraamd op 1.814 jobs (*IDEA consult 2009* ¹³⁵⁴⁴⁶).

11.3.2 Hinterlandtoerisme

Naast het kusttoerisme is eveneens het toerisme in de Westhoek, het Brugse Ommeland en Brugge van groot belang. Het Brugse Ommeland was in 2011 goed voor 137.330 aankomsten en 333.149 overnachtingen (*tendrapport Brugse Ommeland 2006-2011* ²²⁵³⁷¹). In de Westhoek bedroeg het aantal aankomsten en overnachtingen respectievelijk 331.998 en 808.303 (*tendrapport Westhoek 2006-2011* ²²⁵³⁷³). In Brugge (excl. Zeebrugge) waren er 1.142.546 aankomsten en 2.038.960 overnachtingen in 2011. Dit zijn aankomsten en overnachtingen in commerciële logies (hotels, logies doelgroepen & kortkampeerplaatsen campings, gastenkamers en in gehuurde vakantiewoningen) (Bron: Tendrapport KITS Brugge (exclusief Zeebrugge) 2006-2011). In deze tendrapporten komen eveneens de cijfers over de bestedingen en werkgelegenheid aan bod.

11.4 Impact

Zoals hierboven beschreven heeft het kusttoerisme een grote economische en maatschappelijke waarde. Daarnaast brengt het toerisme in de kuststreek zowel op sociaal als ecologisch vlak een aantal effecten met zich mee. Op sociaal vlak heeft voornamelijk het hoge aandeel tweede verblijven een impact op de leefbaarheid aan de kust: hoge vastgoedprijzen, verzwakt sociaal weefsel, mobiliteitsproblemen, etc. (Coudenys 2012 en Keunen & Hoornaert 2012

in [Maelfait et al. 2012](#)²²¹⁰¹⁶, [Meire & Bracke 2005](#)¹¹⁴³⁹⁷, [Goffin et al. 2007](#)¹¹⁴²²⁵ (zie ook thema Sociale en economische omgeving)). Anderzijds brengt de hoge concentratie toeristen aan de kust eveneens een aantal voorzieningen met zich mee zoals de kusttram.

Het grote aantal tweede verblijven brengt tevens een druk op het erfgoed aan de kust teweeg ([IDEA consult 2009](#)¹³⁵⁴⁴⁶) (zie thema Maritiem en kustgebonden erfgoed), al zijn er ook duidelijke raakvlakken tussen het toerisme en erfgoed waarbij we bijvoorbeeld denken aan het toeristisch invulling geven van cultuurhistorische gebouwen aan de kust ([De Baerdemaeker et al. 2011](#)²¹⁴⁵⁹⁵).

Op ecologisch vlak heeft de ontwikkeling van het toerisme aan de kust, met een massale inplanting van toeristisch-recreatieve logiesaccommodatie (vakantiewoningen, campings, weekendverblijfparken, tweede verblijven, etc.) een belangrijke rol gespeeld in de versnippering van waardevolle open ruimte en het verdwijnen van biotopen ([PRS-WV](#), [Goffin et al. 2007](#)¹¹⁴²²⁵, Boone 2012 in [Maelfait et al. 2012](#)²²¹⁰¹⁶). Vooral het duinengebied kende onder meer door de ruimtelijke planning aan de kust een sterke versnippering ([Welkom in de duinen 2008](#)²²⁶⁵⁶⁰) (zie thema Natuur en milieu). Verder brengt de hoge concentratie van toeristen en residenten in de kustzone tijdens het hoogseizoen een aantal directe en indirecte ecologische effecten met zich mee (zie tabel 3).

Tabel 3. Een overzicht van de ecologische effecten ten gevolge van de hoge concentratie van toeristen en residenten in de kustzone.

IMPACT	LITERATUUR
Verhoogde consumptie van energie en water	Vanlerberghe & Vanhoutte 2001 ²⁴⁵³⁸ , Goffin et al. 2007 ¹¹⁴²²⁵ (zie ook thema Landbouw, verzilting)
Problemen met afvalverwijdering	Goffin et al. 2007 ¹¹⁴²²⁵ , De Groof in Maelfait et al. 2012 ²²¹⁰¹⁶ , kustactieplan OVAM ²¹⁴⁸⁴⁶
Bijdrage kusttoerisme tot eutrofiëring van de kustwateren	Maes et al. 2004 ⁷⁰⁹³⁶ (MARE-DASM project BELSPO) (zie thema Landbouw)
Vervuiling door de verkeersintensiteit	Goffin et al. 2007 ¹¹⁴²²⁵

Daarnaast zorgen ook de recreatie en sport aan het strand en in de duinen voor aanzienlijke directe en indirecte ecologische effecten (zie tabel 4).

Tabel 4. Een overzicht van de ecologische effecten ten gevolge van recreatie en sport aan het strand en in de duinen.

IMPACT	LITERATUUR
Vertrappeling en verstoring van het strand- en duinecosysteem	Vincx et al. 2001 ²⁰¹⁶⁶ , Maes et al. 2004 ⁷⁰⁹³⁶ (MARE-DASM project BELSPO), Goffin et al. 2007 ¹¹⁴²²⁵ , Deros 2005 ⁷⁸³⁰⁰ (GAUFRE project BELSPO), Welkom in de duinen 2008 ²²⁶⁵⁶⁰ (zie thema Natuur en milieu)
Zwerfvuil op het strand	Lescrauwaet et al. 2006 ¹⁰⁵²⁰⁰ , Goffin et al. 2007 ¹¹⁴²²⁵ , Maelfait 2008 ¹⁴³²⁹⁴ , Doomen et al. 2009 ²¹⁴⁵⁵⁵ , André et al. 2010 ²⁰⁰⁶¹³ (zie thema Natuur en milieu)
De mechanische schoonmaak van stranden	Belpaeme 2003 ³⁸⁴¹² , Goffin et al. 2007 ¹¹⁴²²⁵ , Doomen et al. 2009 ²¹⁴⁵⁵⁵ (zie thema Natuur en milieu)
Vervuiling door recreatievaart	Maes et al. 2004 ⁷⁰⁹³⁶ (MARE-DASM project BELSPO), De Wachter & Volckaert 2005 ⁷⁸³⁰² (GAUFRE project BELSPO), Lescrauwaet et al. 2006 ¹⁰⁵²⁰⁰ , Goffin et al. 2007 ¹¹⁴²²⁵
Sportvisserij	zie thema Visserij

11.5 Duurzaam gebruik

11.5.1 Een duurzame ontwikkeling van het kusttoerisme

Het duurzaam samengaan van de verschillende gebruikers en sectoren (waaronder toerisme en recreatie) van de kustgebieden werd opgenomen in de Europese aanbeveling betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG – ICZM) in Europa (2002/413/EG, zie thema **Kustzonebeheer**). In België is het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer het aanspreekpunt voor het geïntegreerd beheer van het kustgebied. Eén van hun centrale doelstellingen is het ondersteunen van duurzaam toerisme en recreatie. In [Maelfait et al. \(2012\)](#)²²¹⁰¹⁶, dat uitgaat van het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer, worden een aantal maatregelen voorgesteld om de duurzame ontwikkeling van het toerisme en recreatie aan de kust te bevorderen. In het thema **Kustzonebeheer** komen een aantal studies en initiatieven aan bod waarin een visie voor de kust wordt uitgewerkt en het kusttoerisme eveneens wordt aangeraakt.

[Toerisme Vlaanderen](#) en [Westtoer](#) formuleren in [het strategisch beleidsplan voor toerisme aan de kust \(2009-2014\)](#)²¹⁶⁸³⁵ 6 strategische doelstellingen om op een duurzame manier de behoeften van de toeristen op te vangen maar vooral ook om de socio-economische positie van het toerisme in de kustzone veilig te stellen:

- Het versterken van de kwaliteit van het kustproduct en van de dienstverlening;
- Het verruimen van de belevingswaarde van het kustproduct met zorg voor duurzaamheid;
- Het behouden van het evenwicht tussen diverse types van kusttoerisme: het verblijfstoerisme in commercieel logies, het tweede verblijfstoerisme en het dagtoerisme;
- Het bijsturen van de marktbenadering door een efficiëntere inzet van de middelen;
- Het uitbouwen van een sterker imago voor de Kust als bestemming voor het ganse jaar en het streven naar samenwerking met de privésector omtrent concrete aanbiedingen;
- Structureel investeren in de toekomst van het kusttoerisme.

Het [Impulsprogramma Kust](#) (voorheen [het Kustactieplan](#)) speelt in op de hierboven vermelde strategische doelstellingen aan de hand van 3 types maatregelen: investeringen, sectorondersteuning (vorming, kwaliteitszorg en innovatie) en imagooversterkende evenementen en marketing ([nota aan Vlaamse regering](#)²²⁵⁴⁹⁶). De verdere ontwikkeling van het toerisme aan de kust wordt hierbij in belangrijke mate beïnvloed door de ruimtelijke ordening (zie **Ruimtegebruik**).

Verder trachten verschillende labels (bv. [Blauwe vlag](#) van de Bond Beter Leefmilieu, [het Q-label](#) voor toeristische ondernemers, [Groene Sleutel](#), [het toegankelijkheidslabel](#), etc. (meer informatie: [website Toerisme Vlaanderen](#))) en studies (bv. [Kindvriendelijkheid aan de Vlaamse kust 2008](#)²¹⁴⁸⁴⁸, het project 120 km kustkwaliteit met studies als [van Meenen 2009](#)²¹⁴⁸³¹, [Pijpers 2009](#)²¹⁴⁸³², etc.) bij te dragen tot een duurzaam (kust-)toerisme. In het thema **Kustzonebeheer** worden verschillende visies voor de ontwikkeling van de kustregio (inclusief kusttoerisme) uitgewerkt.

11.5.2 Toegankelijkheid en mobiliteit aan de kust

In [Maelfait et al. \(2012\)](#)²²¹⁰¹⁶ worden maatregelen aangehaald om de toegankelijkheid van de kust te verbeteren (meer informatie: [Goffin et al. 2007](#)¹¹⁴²²⁵). Er wordt gepleit om verder te werken aan de integrale toegankelijkheid van de toeristische infrastructuur voor mensen met beperkingen en oudere personen (meer informatie: [‘kansen aan de kust 2009](#)²¹⁴⁸³⁴ in het kader van het project 120 km kustkwaliteit). De problematiek van toegankelijkheid en gelijke kansen in West-Vlaanderen vormt eveneens de kerntaak van de vzw [Westkans](#) ([Vervaeke et al. 2011](#)²²⁵³⁶⁴). [Westkans](#) vzw licht toeristische infrastructuren door in opdracht van Toerisme Vlaanderen die op basis hiervan een [toegankelijkheidslabel](#) uitreikt (Mampaey 2012 in [Maelfait et al. 2012](#)²²¹⁰¹⁶).

Het mobiliteitsprobleem aan de kust wordt op Vlaams niveau aangepakt in het Mobiliteitsplan Vlaanderen (eindrapport publieksbevraging: [Glorieux et al. 2011](#)²¹⁴⁸²²), alsook in het [Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen \(RSV\)](#) in de ontwikkelingsperspectieven van de weginfrastructuur (bv. De afwikkeling van het toeristisch verkeer van en naar de oostkust), van de Infrastructuur voor voorstedelijk vervoer en voor collectief vervoer in het buitengebied (bv. de kusttram, meer informatie: [Mobiliteitsvisie 2020](#)²¹⁴⁵⁶⁰ van de Lijn) en van de waterwegeninfrastructuur (bv. kustvaart). Ook op provinciaal en gemeentelijk niveau komt het mobiliteitsprobleem aan de kust aan bod in het [Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen \(PRS-WV\)](#) (meer informatie: [Waarheen met de Koninklijke Baan? 2008](#)²¹⁴⁸¹⁸ en de gemeentelijke mobiliteitsplannen. In Monballyu (2012) ([Maelfait et al. 2012](#)²²¹⁰¹⁶) wordt het gebruik van het openbaar vervoer door dagtoeristen in detail bekeken.

11.5.3 Toerisme en natuur

Vanuit het ecologische standpunt worden zowel in [Goffin et al. \(2007\)](#)¹¹⁴²²⁵, [Maelfait et al. \(2012\)](#)²²¹⁰¹⁶ als in [het strategisch beleidsplan voor toerisme aan de kust 2009-2014](#)²¹⁶⁸³⁵ maatregelen geformuleerd om te streven naar een evenwicht tussen het behoud van het natuurlijk systeem en de behoeften van de recreanten en toeristen. Beleidsinstrumenten zoals het duinendecreet en de ruimtelijke ordening spelen hierin een belangrijke rol en worden in meer detail uitgewerkt in het thema **Natuur en milieu**. Het samengaan tussen recreatie en natuur komt eveneens aan bod in publicaties als [Belpaeme \(2003\)](#)³⁸⁴¹², [Zwaenepoel et al. \(2005\)](#)¹⁰⁸⁶⁰⁹, [De Uitkerkse polder, een recreatieve meerwaarde voor de Vlaamse kust \(2007\)](#)²¹⁴⁸⁴⁹, [Welkom in de duinen \(2008\)](#)²²⁶⁵⁶⁰ en [Doomen et al. \(2009\)](#)²¹⁴⁵⁵⁵.

De (zwem-)waterkwaliteit in de kustzone wordt op Europees niveau onder meer aangepakt door de *Richtlijn 91/271/EG* inzake stedelijk afvalwater, de *Kaderrichtlijn Water* (KRW – WFD) (2000/60/EG) en de *Richtlijn 2006/7/EG* betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit. De doorwerking van deze Europese maatregelen op federaal niveau gebeurt in het *KB van 23 juni 2010* betreffende de vaststelling van een kader voor het bereiken van een goede oppervlaktewatertoestand. Op Vlaams niveau zijn het *decreet van 18 juli 2003* (integraal waterbeleid) (meer informatie: [website coördinatiecommissie integraal waterbeleid \(CIW\)](#)) en het *besluit van de Vlaamse regering van 8 december 1998* inzake zwemwaterkwaliteit van belang.

De kwaliteit van het zwemwater aan de kust wordt op regelmatige basis bemonsterd door de Vlaamse Milieumaatschappij (*VMM* en [website kwaliteit zwemwater](#)) ([Goffin et al. 2007](#)¹¹⁴²²⁵, Pelicaen 2012 in [Maelfait et al. 2012](#)²²¹⁰¹⁶). Het *Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid* staat hierbij in voor het gezondheidsaspect van de zwemwaterkwaliteit. De eutrofiëring van de kustwateren en het probleem van verzilting worden gedetailleerd besproken in het thema **Landbouw**.

Referentielijst wetgeving

Tabel met de Europese wetgeving. Voor de geconsolideerde teksten van deze wetgeving verwijzen we naar [Eurlax](#).

EUROPESE WETGEVING			
Afkorting (indien beschikbaar)	Titel	Jaar	Nummer
Richtlijnen			
	Richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater	1991	271
Kaderrichtlijn Water	Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid	2000	60
Zwemkaderrichtlijn	Richtlijn betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit en tot intrekking van Richtlijn 76/160/EEG	2006	7
Andere (besluit, communicatie, groenboek, witboek,...)			
	Aanbeveling betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa	2002	413

Tabel met Belgische en Vlaamse wetgeving. Voor de geconsolideerde teksten van deze wetgeving verwijzen we naar het [Belgisch staatsblad](#) en de [Justel-databanken](#).

BELGISCHE EN VLAAMSE WETGEVING	
Datum wetgeving	Titel
Wetten	
Wet van 20 januari 1999	Wet ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België
Koninklijke besluiten	
KB van 4 augustus 1981	Koninklijk besluit houdende politie- en scheepvaartreglement voor de Belgische territoriale zee, de havens en de stranden van de Belgische kust
KB van 23 juni 2010	Koninklijk besluit betreffende de vaststelling van een kader voor het bereiken van een goede oppervlaktewatertoestand
Decreten	
Decreet van 18 juli 2003	Decreet betreffende het integraal waterbeleid
Andere	
Besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 1998	Besluit van de Vlaamse Regering tot aanduiding van de oppervlaktewateren bestemd voor de productie van drinkwater categorieën A1, A2 en A3, zwemwater, viswater en schelpdierwater, ter omzetting van Richtlijn 2006/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 15 februari 2006 betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit en tot intrekking van Richtlijn 76/160/EEG

